

siai rusvos spalvos iš išorės ir juodos spalvos iš vidaus. Molio masėje yra smulkių grūsto granito priemaišų. Rastos šukės perduotos KAIRM. Giliau po juodos žemės sluoksniu buvo įžemio molis.

Piliakalnis datuotinas I tūkst. viduriu–II tūkst. pradžia. Didžioji dalis piliakalnio aikštelės yra nuslinkusi į Kabarkštos upelį. Tolesni šio piliakalnio archeologiniai tyrinėjimai gali būti tikslingi tik tiriant pylimą.

RAUDONKA HILL-FORT

In 2003 in the Raudonka (Mikalajūnai) hill-fort, called Batareika (Širvintos district) the area of 11 m² was explored. No building features and other archaeological artefacts except two handmade and wheelmade pottery sherds were found. The hill-fort is dated to the middle of the 1st millennium – the beginning of the 2nd millennium.

LAUŽIŠKIO PILIAKALNIO PYLIMAS

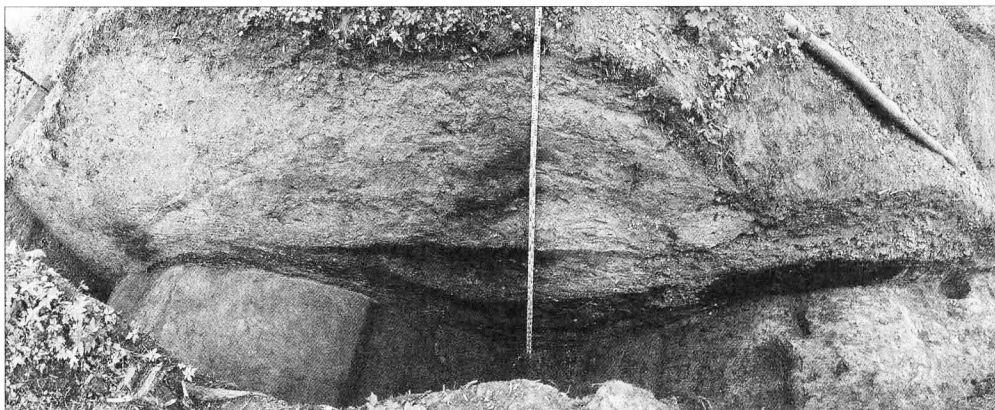
Gintautas ZABIELA

2003 m. baigti 2001 m. pradėti (*ATL 2001 metais*. V, 2002, p. 66–70; *ATL 2002 metais*, V, 2005, p. 41–44). Laužiškio piliakalnio (Širvintų r., Zibalų sen.) (A 1460K1) tyrinėjimai. Baigiant piliakalnio tvarkymo darbus buvo padarytas jo R pylimo pjūvis labiausiai duobių suardytoje vietoje. Į R nuo 2002 m. tyrinėto ploto 7 ištirtas 15,5 m ilgio, 2 m pločio plotas 8 (iš viso 31 m²). Pylimo pjūvis suplanuotas taip, kad jo Š kraštinė būtų 2001–2002 m. tyrinėtų plotų 2,4–5,7 P kraštinių tąsa. Tokiu būdu per 3 tyrinėjimų sezonus buvo gautas ištisinis piliakalnio Š dalies kultūrinių sluoksnių pjūvis, juos susiejant su pylimo sluoksniais. Pylimo aukštis nuo aikštelės pusės tyrinėtoje vietoje buvo 1,5 m. Realiai pylimas čia buvo kiek aukštesnis, tačiau jį suardė XX a. pradžioje smalsuolių iškastos 2 didelės (3,5x2,8 m dydžio, 1,2 m gylio bei 3,5x3 m dydžio, 1 m gylio) duobės. Žemės iš šių duobių daugiausia mestos į aikštelės pusę. Jose rasta tik pavienių radinių: 3 cm ilgio geležinė vinis keturkampiu koteliu, 2 koklių fragmentai (vienas jų su erelio ? sparnu), gyvulių kaulų.

Pylimas supiltas iš storo suplūkto rudo molio, kuriame beveik nėra radinių (rasta tik žiesta šukė su bangelių ornamentu, geležinės įmovoš ? 4,2x2,8 cm dydžio dalis, gyvulio kaulas). Pylimo molyje nedaug ir akmenų bei degėsių. Sudėtingesnė pylimo struktūra atkasta tik maždaug aikštelės lygyje, kur aikštelės pusėje aptiktas molio tinko sluoksnis, išorės pusėje įžemio lygyje – griovys, sudegusių medinių rąstų liekanų. Vidinėje pylimo pusėje po iš XX a. duobių išmestomis žemėmis aptiktas 60 cm storio tamsiai pilkos žemės kultūrinis sluoksnis su brūkšniuota keramika, gyvulių kaulais. Iš individualių radinių jame rastas tik žalvarinis sunykęs 3,3x2,3 cm dydžio kabutis.

Pylimo pjūvis leido nustatyti pagrindinius Laužiškio piliakalnio įtvirtinimų etapus (12 pav.). Dėl radinių pylimo sluoksniuose nebuvimo jų chronologija yra labai plati ir daugiau santykinė. Ją pakoreguoti bus galima tik atlikus surinktų anglių radiokarbonines analizes.

Pirmieji Brūkšniuotosios keramikos kultūros įtvirtinimai buvo įžemyje (rudame molyje) iškastas 5 m pločio, 1,1 m gylio griovys,

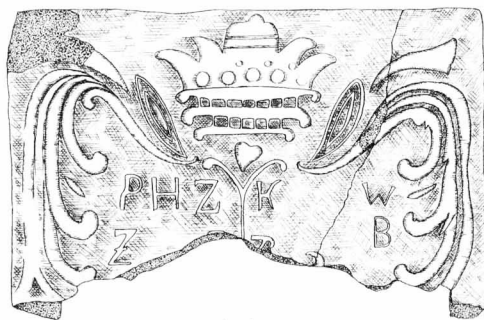

12 pav. Bendras pylimo pjūvio pietinės sienelės vaizdas. *G. Zabielos nuotr.*
 Fig. 12. The general view of the southern wall of the section.

kuris egzistavo ilgesnį laiką, nes jo dugne susidarė 10–18 cm storio pilko smėlingo dirvožemio sluoksnis. Vėliau griovio dugnas buvo užplūktas iki 30 cm storio gelsvo smėlio ir rudo molio sluoksniu, suformuojant 3,5 m pločio, iki 0,65 m gylio griovį. Šalia jo turėjo stovėti mediniai statiniai, sudegus kuriems griovyje susidarė iki 15 cm storio pilkos degėsingos žemės juostelė (pavieniai degėsiai – iki 16x32 cm dydžio bei 5x7 cm storio). Po gaisro jo liekanos vėl buvo užplūktos iki 33 cm storio rudo molio sluoksniu, suformuojant 4 m pločio, iki 0,63 m gylio griovį. Ir šie įtvirtinimai greitai sudegė nemažo gaisro metu, nes molis perdegė, vietomis tapo oranžinis, o virš jo susiformavo iki 31 cm storio pilkas degėsingas sluoksnis. Po gaisro įtvirtinimai vėl rekonstruoti: degėsiai griovyje vėl užplūkti 40 cm storio rudo molio sluoksniu, suformuojant 1,8 m pločio, 0,3 m gylio griovį. Eilinio gyvenvietės ar įtvirtinimų gaisro metu griovyje susidarė iki 1,5 cm storio pilkas degėsingas sluoksnelis. Po šio gaisro griovys užlygintas, jį užplūkiant iki 53 cm storio pil-

kai rudo molio sluoksniu, o jo vietoje iš rudo molio supiltas 0,65 m aukščio, 3 m pločio pylimas. Virš jo susidaręs iki 20 cm storio pilkos degėsingos žemės sluoksnis liudija ilgesnį šių įtvirtinimų naudojimo laiką. Visais atvejais mediniai įtvirtinimai buvo išilgai pylimo ėjusių iki 15 cm storio rąstų (rasta sudegusių jų liekanų). Juos laikė stulpai (aptikta 12 cm skersmens stulpavietė). Su įtvirtinimais susijęs ir aukščiau šio sluoksnio aptiktas iki 4,7 m pločio, 90 cm storio oranžinio perdegusio molio tinko sluoksnis, fiksuotas 4 m ilgyje aikštelės pusėje. Molio tinko gabalai jame itin stambūs, siekia iki 30x23x16 cm dydžio. Visi šie aukščiau aprašyti sluoksniai sietini su Brūkšniuotosios keramikos kultūra ir rodo sparčią įtvirtinimų raidą.

Naujas piliakalnio panaudojimo laikotarpis datuojamas greičiausiai XIV a. ir sietinas su čia įsikūrusiu vietos didžiūnu. Buvusių ankstesnių įtvirtinimų vietoje, jų išorinėje pusėje, iš rudo molio supiltas iki 1,8 m aukščio pylimas, kurio išorėje iškastas dabar matomas

13 pav. Koklio su karūna ir raidėmis fragmentas.
A. Zabieliienės pieš.
Fig. 13. Fragment of a tile with a throne and letters.

piliakalnio griovys (jo žemės greičiausiai ir panaudotos pylimui).

Apleidus piliakalnį virš pylimo susidarė iki 40 cm storio pilko miškožemio sluoksnis. Jis sietinas su piliakalnyje XVII–XVIII a. stovėjusiais kažkokio palivarko pastatais. Šiam laikotarpiui priklauso piliakalnio PR šlaito viduryje, 3 m žemiau aikštelės, rastas 2,4 cm skersmens varinis žiedas bei pylimo vidinėje pusėje buvusiam iš duobių iškastų žemių kauburyje aptikti 11 neglazūruotų koklių ir 3 plytų fragmentai. Viena plyta turi tarsi braukas, kitos plotis – 14 cm, storis – 7 cm. Dalis koklių turi reljefinius ornamentus, iš kurių pažymėtina koklio plokštės pusė su karūna ir raidėmis (13 pav.) bei fragmentas su jėzuitų monograma ir simboliais (dėkoju dr. Edmundui Rimšai už konsultacijas šia tema), skatinantys vėlyviausios piliakalnio istorijos ieškoti tarp dvasininkų žemėvaldos. Kokliai rodo, kad tuo metu piliakalnyje stovėjusiam mediniame pastate būta bent vienos mūrinės koklinės krosnies.

Per 3 Laužiškio piliakalnių tyrinėjimų sezonus (2001–2003 m.) jame iš viso ištirtas 339 m² dydžio plotas – visas aikštelės Š pakraštys, padarytas pylimo pjūvis. Tyrinėjimų metu surinkta 110 individualių radinių, 67 koklių fragmentai, 2045 registruotos ir 1668 smulkios keramikos šukės, 575 gyvulių kaujai. Laužiškio piliakalnyje 5 m pločio juostoje visiškai ištirtas aikštelės Š kraštas bei erozijos nesunaikintos Š šlaito dalys, padarytas skersinis didžiojo (R) pylimo pjūvis. Surinkta medžiaga leidžia išsamiau kalbėti apie vidutinio dydžio piliakalnio raidą Rytų Lietuvoje kone dviejų tūkstančių metų laikotarpiu. Šiuo aspektu Laužiškio piliakalnis yra labai vertingas archeologijos paminklas, kurio tyrinėjimų medžiagą ateityje ketinama paskelbti atskiru darbu.

LAUŽIŠKIS HILL-FORT RAMPART

In 2003 the explorations of the Laužiškis hill-fort (Širvintos district) which were started in 2001, were finished. The section of the eastern rampart was made through the place destroyed by pits dug in the 20th century (the total area of 31 m²). The layers of brown clay without any archaeological finds were dominating in the rampart (Fig. 12). The first fortifications of the rampart were a trench and a wooden barrier built near the Brushed Pottery culture settlement which burned down for several times and then were reconstructed. The hill-fort got the present appearance in the 14th century, and in the 17th–18th centuries there was a wooden homestead building with a tile stove (non-glazed decorated tiles were found) (Fig. 13).